

Недбалюк І.Р., аспірантка
кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ: СУЧАСНИЙ ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Недбалюк І.Р. Оцінка ефективності показників бюджетного контролю: сучасний вітчизняний досвід. У статті наведено критерії оцінки ефективності внутрішнього контролю бюджету. Визначено систему показників ефективності бюджетного контролю. Здійснено групування показників ефективності бюджетного контролю за критеріями фактичності (на кількісні та якісні показники) та поетапності (за етапами бюджетного контролю на показники ефективності попереднього, поточного та заключного бюджетного контролю). Обґрунтована бальна методика оцінки якісних показників ефективності бюджетного контролю на усіх етапах бюджетного процесу. Розроблено інтегральний показник ефективності бюджетного контролю на основі усіх наведених індикаторів.

Ключові слова: бюджет, бюджетний контроль, ефективність показників контролю, бюджетний процес, аудит, ревізія, перевірка.

Недбалюк И.Р. Оценка эффективности показателей бюджетного контроля: современный отечественный опыт. В статье приведены критерии оценки эффективности внутреннего контроля бюджета. Определена система показателей эффективности бюджетного контроля. Осуществлено группирование показателей эффективности бюджетного контроля по критериям фактичности (на количественные и качественные показатели) и поэтапности (по этапам бюджетного контроля на показатели эффективности предварительного, текущего и заключительного бюджетного контроля). Обоснована балльная методика оценки качественных показателей эффективности бюджетного контроля на всех этапах бюджетного процесса. Разработан интегральный показатель эффективности бюджетного контроля на основе всех приведенных индикаторов.

Ключевые слова: бюджет, бюджетный контроль, эффективность показателей контроля, бюджетный процесс, аудит, ревизия, проверка.

Nedbalyuk I.R. Evaluation effectiveness indicators of budget control: modern domestic experience. The article presents the criteria for assessing the effectiveness of internal control of the budget. The system of indicators of budget control efficiency is determined. Grouping the indicators of the effectiveness of budget control over the criteria of actual (for quantitative and qualitative indicators) and step by step (by the stages of budget control on the indicators of efficiency of the previous, current and final budget control). Balanced method of estimation of quality indicators of budget control efficiency at all stages of the budget process is grounded. The integrated indicator of budget control efficiency is developed on the basis of all the indicators.

Key words: budget, budget control, performance indicators of control, budgeting, audit, revision, verification.

Постановка проблеми. Для налагодження результативного бюджетного процесу на загальнодержавному рівні необхідним є формування ефективних показників бюджетного контролю. Саме бюджетне контролювання на основі системи показників дає змогу перевірити та оцінити результативність функціонування бюджетної системи, виявити недоліки і здійснити своєчасне та ефективне бюджетне регулювання. Проте у сучасній вітчизняній практиці така система показників досі не напрацьована. Окрім того, існують проблеми щодо якісної оцінки бюджетного процесу (вчасності виконання усіх етапів бюджетного процесу, рівня незадокументованих бюджетних витрат, ступеня консолідації фінансової інформації). Важливим є також аналіз виявлених порушень та досягнутої економії коштів у процесі виконання бюджету. Тому тематика оцінки

системи показників бюджетного контролю є актуальною і потребує детального розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання контролю викладено у працях В.Б. Авер'янова, М.Д. Білика, Ю.П. Битяка, Л.К. Воронової, О.М. Горбунової, О.П. Гетьманець, О.Ю. Грачової, І.П. Голосніченко, Р.А. Калужного, М.В. Карасьова, М.П. Кучерявенко, Л.В. Коваль, В.І. Семчик, В.Ф. Сіренко, В.М. Шаповал, Ю.С. Шемшученко та інших. Водночас питання бюджетного контролю висвітлювали такі науковці, як О. Барановський, О. Василик, О. Гетманець, Л. Гуцаленко, В. Дерій, І. Дрозд, М. Коцупартий, І. Микитюк, О. Монаенко, П. Петренко, Т. Письменна, О. Шашкевич, В. Шевчук та ін.

Так, на думку О.П. Гетьманець, бюджетним контролем є комплексна і цілеспрямована система

економіко-правових заходів бюджетної системи України, уповноважених контролюючих суб'єктів, яка спрямована на забезпечення законності та ефективності дій учасників під час укладення, розгляду, затвердження бюджетів, виконання та внесення змін, звітування про виконання бюджетів, тобто на стадіях бюджетного процесу [7, с. 39].

М.Д. Білик пише, що бюджетне контролювання є базою для здійснення бюджетного регулювання і покликане забезпечувати перевірку та оцінювання результативності реалізації процесу бюджетування [2, с. 99]. Водночас питання оцінки ефективності показників бюджетного контролю залишається відкритим та актуальним.

У статті проведено комплексний аналіз вітчизняної оцінки ефективності показників бюджетного контролю та пропонується здійснювати оцінку ефективності індикаторів бюджетного контролю на основі сумарної оцінки.

Постановка завдання. Метою статті є наведення системи показників оцінювання ефективності бюджетного контролю.

Виклад основних результатів. У сучасних умовах існування реформ для виконання функцій та завдань, визначених Конституцією України, державі потрібні фінансові ресурси, які мають грошове вираження в умовах ринкової економіки. Держава їх має одержувати із централізованих фондів – бюджетів та децентралізованих фондів, що є в їх розпорядженні [2]. Бюджет необхідний як державі, так і всім органам місцевого самоврядування, що здійснюють владні повноваження на відповідній території. Він є централізованим фондом, з якого протягом певного періоду можна фінансувати потреби, пов'язані з повсякденною діяльністю [10, с. 26].

Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України під бюджетом слід розуміти план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду [3].

Бюджет формується у процесі руху фінансових ресурсів держави. Рух фінансових ресурсів, за результатами якого формуються та використовуються грошові фонди держави та місцевих органів самоврядування, є об'єктом бюджетного контролю. Об'єкти бюджетного контролю є складовою системи бюджетного контролю. Крім об'єкта бюджетного контролю до системи включають суб'єктів, предмет, методи контролю бюджетного процесу, суб'єкта та об'єкта контролю, показники ефективності бюджетного контролю [19].

Предметом бюджетного контролю є всі стадії бюджетного процесу. Суб'єктами бюджетного контролю є органи державної влади та місцевого бюджетного контролю [20].

Для вирішення цих проблем бюджетного контролю з метою побудови ефективної системи бюджетного контролю в сучасних умовах реформування економіки та пріоритетного вступу до ЄС можна запропонувати напрями подальших досліджень у цій сфері: виходячи з сучасних завдань реформування економіки України, слід сформувати єдині концептуальні основи організації бюджетного контролю; на досконалому рівні створити єдине правове поле у сфері регулювання системи бюджетного контролю; пристосувати методи бюджетного контролю до змін реформування; створити сучасну науково-дослідну та навчальну базу з метою удосконалення кадрового забезпечення системи бюджетного контролю; створити інформаційно-комунікаційну інфраструктуру бюджетного контролю у сфері реформування.

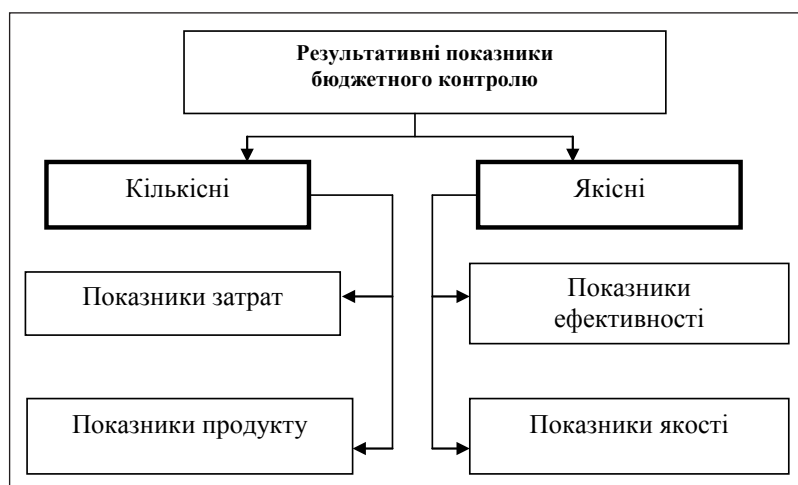
До критеріїв оцінки ефективності внутрішнього контролю бюджету, на думку автора, слід віднести результативні показники діяльності відділу внутрішнього аудиту, які знаходяться у звітних документах [6]. Класифікацію таких показників наведено на рис. 1.

Для кількісної та якісної оцінки ефективності бюджетного контролю пропонуємо використовувати інтегральні показники ефективності бюджетного контролю [1].

I. Кількісні показники ефективності бюджетного контролю за етапами бюджетного процесу.

1. Показники попереднього етапу ефективності бюджетного контролю.

Параметри для оцінки: наявність фіксованого графіка складання бюджету та його дотримання; чіткість/повнота та залучення політиків у процес керівництва підготовкою бюджетних пропозицій (бюджетний циркуляр або аналогічний документ);

Рис. 1. Класифікація результативних показників бюджетного контролю [12]

своєчасне затвердження бюджету законодавчим органом або органом з аналогічними повноваженнями (на протязі трьох останніх років); підготовка багаторічних фінансових прогнозів та функціональних асигнувань; масштаби та періодичність аналізу економічної прийнятності заборгованості; наявність галузевих стратегій з багаторічним забезпеченням фінансами періодичних та інвестиційних витрат; взаємозв'язок між інвестиційними бюджетами та перспективними оцінками витрат.

$$E_{\text{ефпроп}} = \Pi_{\text{пл}} / \Pi_{\text{факт}}$$

де $E_{\text{ефпроп}}$ – ефективність попереднього контролю; $\Pi_{\text{пл}}$ – планова доходність бюджету до затвердження; $\Pi_{\text{факт}}$ – фактична доходність бюджету.

2. Показники поточного етапу ефективності бюджетного контролю. Проміжна ефективність показників бюджетного контролю розраховується за формулою 2:

$$E_{\text{ефпроп}} = E_{\text{г}} / 3, \quad (2)$$

де $E_{\text{ефпроп}}$ – проміжна ефективність показників бюджетного контролю.

Проміжна ефективність показників бюджетного контролю виражається у відношенні обсягу повернутих коштів до затрат контролю.

Оптимальна економічна ефективність бюджетного та фінансового контролю становить у середньому 6–8 гривень на одну гривню витрат.

Окрім того, для оцінювання ефективності бюджетного контролю можна застосовувати показник співвідношення нецільових витрат до загально-виконаних витрат бюджету (див. формулу 3):

$$E_{\text{ефвир}} = 100 * V_{\text{нц}} / V, \quad (3)$$

де $E_{\text{ефвир}}$ – показник співвідношення нецільових витрат до загально виконаних витрат бюджету; $V_{\text{нц}}$ – сума неефективного, нецільового використання і розкрадань бюджетних коштів і матеріальних цінностей у звітному бюджетному році; V – касове виконання бюджету за видатками у звітному бюджетному році.

3. Показники заключного етапу ефективності бюджетного контролю.

Як показує формула, не всі показники і не завжди можна оцінити кількісно й у грошовій формі, тому в практичній діяльності найбільш прийнятний спрощений розрахунок економічної ефективності (див. формулу 4):

$$E_{\text{ефзаг}} = (E_{\text{г}} + E_{\text{с}}) / 3, \quad (4)$$

де $E_{\text{ефзаг}}$ – відношення повернутих коштів та поліпшення діяльності об'єкта контролю до затрат (загальна ефективність контролю); $E_{\text{г}}$ – кошти, повернуті на бюджетні рахунки і до державного та місцевих бюджетів; $E_{\text{с}}$ – кошти, отримані в результаті поліпшення діяльності об'єкта контролю.

Коефіцієнт дієвості контролю визначається за формулою 5 [6, с. 139–140]:

$$K_{\text{дк}} = O_{\text{сф}} / O_{\text{н}}, \quad (5)$$

де $K_{\text{дк}}$ – коефіцієнт дієвості контролю; $O_{\text{сф}}$ – обсяг коштів, повернутих до Державного бюджету

за результатами контрольних заходів; $O_{\text{н}}$ – обсяг нецільового використання бюджетних коштів, виявлений за результатами контрольних заходів.

Коефіцієнт окупності роботи контролера за формулою 6:

$$K_{\text{ор}} = O_{\text{сф}} / O_{\text{кук}}, \quad (6)$$

де $K_{\text{ор}}$ – коефіцієнт окупності роботи контролера; $O_{\text{сф}}$ – обсяг коштів, повернутих до Державного бюджету за результатами контрольних заходів, у розрахунку на одного контролера; $O_{\text{кук}}$ – обсяг коштів, витрачених на утримання контролера.

Розрахунок кількісного показника ефективності бюджетного контролю може проводитися на основі отриманих під час дослідження даних за формулою середньої арифметичної зваженої (всередині блоків значення показників агрегуються за допомогою середніх простих), показники розраховуються у безрозмірній формі, а в разі необхідності переводяться у відсотки (формула 7):

$$E_{\text{еф кільк}} = k_{\text{ваг}} \frac{E_{\text{ефзаг}} + E_{\text{ефпроп}} + E_{\text{ефвир}} + K_{\text{дк}} + K_{\text{ор}}}{k}, \quad (7)$$

де $k_{\text{ваг}}$ – вагові коефіцієнти блоків ($k_{\text{ваг}} = 1$); k – кількість показників ($k = 5$); $E_{\text{ефзаг}}$, $E_{\text{ефпроп}}$, $E_{\text{ефвир}}$, $K_{\text{дк}}$, $K_{\text{ор}}$ – розрахункове значення показників (бали). Якщо $8 < E_{\text{еф кільк}}$, то досягається максимальна ефективність бюджетного контролю; якщо $8 < E_{\text{еф кільк}} < 4$, то досягається оптимальна ефективність бюджетного контролю; якщо $4 < E_{\text{еф кільк}} < 2$, то простежується недостатня ефективність бюджетного контролю; якщо $E_{\text{еф кільк}} < 2$, то виявляється неефективність бюджетного контролю.

З метою впорядкування якісних показників, визначення цих показників та порівняння їх на міжнародному рівні застосовують бальну методику, яка полягає у виставленні балів за різними параметрами контролю і являє собою комплексну систему моніторингу, що дає змогу оцінювати ефективність бюджетного контролю країни за різні періоди часу. Їх визначення полягає в бальній оцінці параметрів показників (див. табл. 1).

Від показника ефективності контролю сфери застосування, характеру та життя заходів за результатами зовнішнього аудиту ($\Pi_{\text{за}}$) очікується включення деяких аспектів аудиту показників ефективності (наприклад, одержання вартості за вкладені гроші під час виконання крупних інфраструктурних контрактів). Сфера застосування зовнішнього аудиту має включати охоплення позабюджетних фондів та автономних відомств.

За допомогою кожного показника оцінки якості бюджетного контролю робиться спроба оцінити ефективність якого-небудь ключового елемента за чотирибальною шкалою від 1 до 4 (4 – відмінно, 3 – добре, 2 – задовільно, 1 – незадовільно). Найвищий бал гарантується для окремого показника, якщо ключовий елемент контролю досягає відповідної мети у повний, упорядкований, точний, своєчасний та скоординований спосіб. Таким чином, набір показників високого рівня зосереджується на основних влас-

**Якісні показники ефективності бюджетного контролю в Україні
за бальною методикою за етапами бюджетного процесу**

№	Назва показника	Характеристика показника	Параметри для оцінки
Попередній бюджетний контроль			
1.	Показник ефективності внутрішнього аудиту (P _{евк})	Ґрунтується на системі внутрішнього контролю через виконання функцій внутрішнього аудиту. Основою є сумарна ефективність діяльності всіх аудиторських установ, які здійснюють контроль	1.1.Охоплення та ефективність виконання функцій внутрішнього аудиту 1.2.Періодичність підготовки та розповсюдження звітів 1.3.Ступінь реагування керівництва на результати внутрішнього аудиту
Поточний бюджетний контроль			
2.	Показник контролю вчасності та регулярності звірвання рахунків (P _{врзр})	Види звірвання: 1) звірвання даних бухгалтерського обліку, що містяться в урядових книгах, з урядовими банківськими даними, які ведуться центральними та комерційними банками; 2) кліринг та звірвання рахунків сумнівних операцій та авансів	2.1.Регулярність звірвання банківських документів 2.2.Регулярність звірвання і прояснення характеру рахунків сумнівних операцій та авансів
3.	Показник ефективності контролю сфери застосування, характеру та вжиття заходів за результатами зовнішнього аудиту (P _{за})	Ключові елементи включають: масштаб / охоплення аудиту, дотримання відповідних стандартів аудиту; виконання повного спектру елементів фінансового аудиту	3.1.Сфера застосування / характер виконаного аудиту (в тому числі дотримання стандартів аудиту) 3.2.Своєчасність подання звітів про аудит законодавчому органу 3.3.Свідчення про вжиття заходів за рекомендаціями за результатами аудиту
Заключний бюджетний контроль			
4.	Показник наявності (відсутності) фінансових порушень (P _{нфр})	Наявність (відсутність) порушень	4.1.Відсутність фінансових порушень. Наявність фактів нерезультативного (неефективного) використання бюджетних коштів, інших порушень. Наявність неефективного, нецільового, неправомірного використання бюджетних коштів

Джерело: складено автором на основі [18]

тивостях системи бюджетного контролю на основі наявної успішної міжнародної практики [17].

Аналіз якості бюджетного контролю, або якісного показника оцінювання ефективності бюджетного контролю (E_{еф якісн}), здійснюється шляхом бальної оцінки: показника, що характеризує сферу застосування та характер виконання бюджетного аудиту (в тому числі дотримання міжнародних стандартів аудиту) (P_{евк}); показника, що характеризує наявність фінансових порушень, виявлених у процесі проведення контрольних заходів уповноваженими органами у сфері фінансового контролю (P_{нфр}); показника контролю вчасності та регулярності звірвання рахунків (P_{врзр}); показника ефективності контролю сфери застосування, характеру та вжиття заходів за результатами зовнішнього аудиту (P_{за}), див. формулу 8:

$$E_{\text{еф якісн}} = k_{\text{ваг}} \frac{P_{\text{евк}} + P_{\text{нфр}} + P_{\text{врзр}} + P_{\text{за}}}{k}, \quad (8)$$

де k_{ваг} – вагові коефіцієнти блоків (k_{ваг} = 1); k – кількість показників (k = 4); P_{евк}, P_{нфр}, P_{врзр}, P_{за} – розрахункове значення показників (бали).

Підсумкова оцінка ефективності бюджетного контролю визначається за формулою співвідношення кількісного та якісного показників:

$$E_{\text{еф інтегр}} = 0,6 * E_{\text{еф кільк}} + 0,4 * E_{\text{еф якісн}}, \quad (9)$$

де E_{еф інтегр} – підсумкова (інтегральна) оцінка ефективності організації та здійснення бюджетного процесу; E_{еф кільк} – підсумкова (інтегральна) кількісна оцінка ефективності організації та здійснення бюджетного процесу; E_{еф якісн} – підсумкова (інтегральна) якісна оцінка ефективності організації та здійснення бюджетного процесу.

Висновки. Отже, пропонуємо здійснювати оцінку ефективності показників (індикаторів) бюджетного контролю на основі сумарної (кількісної та якісної оцінки), що виражається у бальному спів-

відношенні (від 1 до 4), яке характеризує всі етапи бюджетного процесу – попередній, поточний та заключний (максимальна ефективність; оптимальна ефективність; недостатня ефективність; неефективність). Кількісне вираження ефективності показників (індикаторів) бюджетного контролю складається з оцінювання: $E_{\text{ефзаг}}$ – відношення повернутих коштів та поліпшення діяльності об'єкта контролю до затрат (загальна ефективність контролю); $E_{\text{ефпром}}$ – проміжної ефективності показників бюджетного контролю; $E_{\text{ефвитр}}$ – показника відношення нецільових витрат до загально-виконаних витрат бюджету; $K_{\text{дк}}$ – кое-

фіцієнта дієвості контролю; $K_{\text{ор}}$ – коефіцієнта окупності робіт із контролю. Серед якісних показників оцінювання – сфера застосування та характер виконання бюджетного аудиту (в тому числі дотримання міжнародних стандартів аудиту) ($\Pi_{\text{евк}}$); наявність фінансових порушень, виявлених у процесі проведення контрольних заходів уповноваженими органами у сфері фінансового контролю ($\Pi_{\text{нфр}}$); контроль вчасності та регулярності звірювання рахунків ($\Pi_{\text{врзр}}$); ефективність контролю сфери застосування, характеру та вжиття заходів за результатами зовнішнього аудиту ($\Pi_{\text{за}}$).

Список літератури:

1. Басанцов І.В. Теоретичні і методичні основи оцінки ефективності державного фінансового контролю / І.В. Басанцов // Сумський державний університет. – 2004.
2. Білик М.Д. Бюджетування у системі фінансового планування / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 3. – С. 97–109.
3. Бугай Т.В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні / Т.В. Бугай // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4287>.
4. Бюджетний кодекс України № 2456-VI від 08.07.2010 [чинний] // Відомості Верховної Ради України. [Текст]. – 2010. – № 50–51. – С. 572.
5. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID. – К., 2015. – 77 с.
6. Виконання державного бюджету за видатками в органах Державного казначейства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15800119/finansiv/vikonannya_derzhavnogo_byudzhetu_vidatkami_organah_derzhavnogo_kaznacheystva.
7. Гетьманець О.П. Бюджетний контроль : організаційно-правові засади: [монографія] / О.П. Гетьманець. – Х. : Екограф, 2008. – 308 с.
8. Касове виконання державного бюджету за доходами і видатками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1728092446100/ekonomika/kasove_vikonannya_derzhavnogo_byudzhetu_dohodami_vidatkami.
9. Класифікація доходів бюджету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/chapter.php/1002290/64/Byudzhetniy_Kodeks_Ukraini.html.
10. Костенко Ю.О. Фінансове право України: Навч. посіб. / Ю.О. Костенко. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 240 с.
11. Критерії ефективності витрачання бюджетних коштів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/13560615/finansiv/kriteriyi_efektivnosti_vitrachannya_byudzhetnih_koshtiv.
12. Лядова Ю.О. Визначення ефективності функціонування внутрішнього фінансового контролю в бюджетній установі / Ю.О. Лядова, Є.В. Дейнеко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.business-inform.net/pdf/2012/10_0/191_194.pdf.
13. Микитюк І. Застосування методів економічного аналізу в управлінні бюджетними коштами / І. Микитюк // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 9. – С. 89–95.
14. Облік доходів бюджетів та складання звітності про надходження коштів до бюджетів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1589031564077/finansiv/oblik_dohodiv_byudzhetiv_skladannya_zvitnosti_pro_nadhodzhennya_koshtiv_do_byudzhetiv.
15. Підвищення ефективності виконання бюджетних програм в умовах економічного спаду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finalearn.com/lifers-400-2.html>.
16. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України № 2939-ХІІ від 26.01.1993 р. [чинний] // Відомості Верховної Ради України. [Текст]. – 1993. – № 13. – С. 110.
17. Симоненко В.К. Основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічний аспект) / В.К. Симоненко, О.І. Барановський, П.С. Петренко. – К. : Знання України, 2006. – 280 с. – С. 139–140.
18. Управління державними фінансами: система оцінювання ефективності (СОЕ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pefa.org/sites/pefa.org/files/attachments/PMF%20Ukrainian-Final.pdf>.
19. Чала Н.Д. Бюджетна система: Навч. посіб. / Н.Д. Чала, Л.В. Лазоренко. – К. : Знання, 2010. – 223 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072020727/finansiv/byudzhetna_sistema.
20. Чумакова І.Ю. Удосконалення державного внутрішнього фінансового контролю як невід'ємної складової державного управління / І.Ю. Чумакова // Фінанси України. – 2013. – № 11. – С. 109–124.